

znęcanie się

redakcja
Marek Mozgawa

znęcanie się

redakcja
Marek Mozgawa

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 11 maja 2020 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Leszek Wilk

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Joanna Oiówek

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt graficzny okładki

Marcin Domitrz

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-803-6

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Krzysztof Seroka <i>Przestępstwo znęcania się na ziemiach polskich do pierwszych lat II Rzeczypospolitej</i>	17
Wojciech Mojski <i>Obowiązki państwa w zakresie przeciwdziałania przestępstwu znęcania się w świetle podstawowych założeń teorii praw człowieka, polskich regulacji konstytucyjnych i standardów międzynarodowych. Zarys problematyki</i>	35
Andrzej Sakowicz <i>Ochrona praw pokrzywdzonego przemocą domową w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wybrane zagadnienia</i>	49
Magdalena Budyn-Kulik <i>Wybrane psychologiczne i wiktymologiczne aspekty znęcania się</i>	71
Marek Mozgawa <i>Ustawowe znamiona przestępstwa znęcania się – art. 207 k.k. (zarys problematyki)</i>	91

Aleksandra Nowosad <i>Przestępstwo znęcania się w celu uzyskania określonych zeznań, wyjaśnień, informacji lub oświadczenia (art. 246 k.k.)</i>	153
Piotr Poniatowski <i>Przestępstwo znęcania się nad osobą prawnie pozbawioną wolności i dopuszczenia do takiego znęcania się (art. 247 k.k.)</i>	197
Patrycja Kozłowska-Kalisz <i>Przestępstwo znęcania się nad podwładnym (art. 352 k.k.)</i>	247
Aneta Michalska-Warias <i>Artykuł 207 k.k. – problematyka zbiegu przepisów i przestępstw</i>	269
Wiesław Kozielowicz <i>Czynność sprawcza występku z art. 207 k.k. w orzecznictwie Sądu Najwyższego – sporne kwestie</i>	287
Grzegorz Wrona <i>Wpływ wykładni Sądu Najwyższego odnośnie do zamiaru ewentualnego przy przestępstwie znęcania się na zakres prawnokarnej ochrony przed znęcaniem</i>	299
Konrad Buczkowski, Paweł Bachmat <i>Przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 k.k. w ujęciu statystycznym</i>	323
Sofia Lykhova <i>Przemoc domowa w systemie przestępstw przeciwko osobie w prawie karnym Ukrainy</i>	345
Volodymyr Burdin, Olga Denkovych, Mykola Senko <i>Odpowiedzialność za znęcanie się nad osobą w prawie karnym Ukrainy</i>	365
Marek Kulik <i>Odpowiedzialność karna za znęcanie się w wybranych państwach europejskich</i>	391

Monika Płatek <i>Przestępstwo znęcania. Przyczyny i skutki zarządzania ekscesem</i>	421
Jacek Sobczak, Ksenia Kakareko <i>Seks i jego odmowa jako instrument znęcania się w stosunkach małżeńskich</i>	465
Piotr Piskozub <i>Rodzinnoprawne aspekty ochrony dziecka – ofiary przemocy w rodzinie</i>	481
Marta Mozgawa-Saj <i>Znęcanie się nad osobą najbliższą – aspekt karnoprocesowy</i>	495
Krzysztof Wala <i>Wykroczenia przeciwko osobie jako forma ochrony jednostki na przedpolu realizacji znamion przestępstwa znęcania</i>	509
Sylwia Rogala-Walczyńska <i>Prawnokarne aspekty przestępstwa znęcania się nad zwierzętami</i>	537

WSTĘP

Przedmiotem niniejszej monografii jest zjawisko znęcania się. Słownikowo znęcanie się to zadawanie komuś cierpień fizycznych lub moralnych, pastwienie się nad kimś (słabszym, bezbronny), dręczenie, tyranizowanie kogoś¹. Na znęcanie się nie można jednak patrzeć jedynie przez pryzmat samej czynności oraz odczuć osoby dotkniętej tego typu zachowaniem. Nie sposób tracić z pola widzenia przyczyn i następstw tego zjawiska oraz różnorodności układów sytuacyjnych, w których do niego dochodzi (przemoc w rodzinie, znęcanie się w miejscu izolacji czy w wojsku, krzywdzenie zwierząt). Pamiętać też trzeba o całym systemie przeciwdziałania znęcaniu się, który opiera się na rozwiązaniach krajowych i międzynarodowych.

Założeniem, które legło u podstaw stworzenia niniejszego opracowania, było przedstawienie wspomnianego, bardzo szkodliwego społecznie, fenomenu w wielu aspektach. Chociaż zasadniczą część pracy stanowią rozważania z zakresu prawa karnego materialnego, to zostały one „obudowane” wątkami pobocznymi, wszelako nie mniej istotnymi. Oprócz analiz przepisów Kodeksu karnego, nakładających sankcję karną za znęcanie się, które dotyczą ustawowych znamion przestępstw stypizowanych w art. 207, 246, 247 i 352 k.k. (pogłębianych rozważaniami koncentrującymi uwagę na wybranych zagadnieniach związanych z tymi przestępstwami

---

¹ *Słownik języka polskiego*, red. W. Doroszewski; <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/znacac;5531047.html> (dostęp: 29.05.2020 r.).

– kwestia czynności sprawczej czynu z art. 207 k.k. w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz zbiegu przepisów i przestępstw w kontekście art. 207 k.k.) odniesiono się do szerokiego spektrum zagadnień mniej lub bardziej związanych z prawem karnym albo nieodnoszących się w ogóle do prawa karnego (nawet w najszerszym rozumieniu tego pojęcia).

Niejako wstępem do analizy rozwiązań prawnokarnych są rozdziały dotyczące aspektu historycznego przestępstwa znęcania się, kwestii obowiązków państwa w zakresie przeciwdziałania przestępstwu znęcania się w świetle standardów konstytucyjnych i międzynarodowych, ochrony praw pokrzywdzonego przemocą domową w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a także problemu psychologicznych i wiktymologicznych następstw znęcania się. Następująca później analiza prawnokarnych rozwiązań obowiązujących w Polsce uzupełniona jest o cenne w kontekście oceny ich adekwatności i prawniczej jakości uwagi prawoporównawcze (pogłębione w zakresie prawa karnego Ukrainy) oraz o rozważania procesowe (kwestia wpływu wykładni dokonywanej przez Sąd Najwyższy odnośnie do zamiaru ewentualnego przy przestępstwie znęcania na przebieg postępowania przygotowawczego oraz problem instytucji prawa do odmowy składania zeznań przez osobę najbliższą). Przedstawiono również przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 k.k. w ujęciu statystycznym. W kontekście analizy przepisów Kodeksu karnego odniesiono się dodatkowo do kwestii wykroczeń przeciwko osobie mogących stanowić formę ochrony jednostki na przedpolu realizacji znamion przestępstwa znęcania się. Nie zabrakło też rozważań dotyczących prawnokarnych aspektów znęcania się nad zwierzętami. Osobno omówiono bardzo istotny w kontekście przedstawianego zjawiska problem przemocy w rodzinie (na tle rozwiązań nie tylko polskich, ale też ukraińskich). Rozważania ogólne uzupełnione są o uwagi dotyczące szczegółowych aspektów tej kwestii, takich jak seks i jego odmowa jako instrument znęcania się w stosunkach małżeńskich oraz cywilnoprawne środki ochrony dziecka będącego ofiarą przemocy w rodzinie.

Monografia niniejsza nie może (z uwagi chociażby na ograniczenia objętościowe) stanowić wyczerpującej analizy zjawiska znęcania się. Jest to bowiem fenomen tak złożony, że nie da się go omówić w najobszerniejszym nawet opracowaniu. Żywię jednak nadzieję, że zarysowane w niej problemy i zaprezentowane propozycje ich rozwiązania przyczynią się do zwalczania tego zjawiska, a sama książka zostanie doceniona przez szeroki krąg odbiorców.

Magdalena Budyn-Kulik*

WYBRANE PSYCHOLOGICZNE I WIKTYMOLOGICZNE ASPEKTY ZNĘCANIA SIĘ

Przemoc w rodzinie jest określeniem opisującym pewne zjawisko, używanym na gruncie kryminologii, wiktymologii czy psychologii sądowej. Na gruncie prawa karnego zostało ono „wtłoczone” w ramy przestępstwa znęcania się z art. 207 k.k.

Jednak w literaturze kryminologicznej, wiktymologicznej czy psychologicznej, poświęconej temu zjawisku, pojawiają się także różne inne określenia – przemoc partnerska, przemoc w więzach, przemoc w rodzinie¹. Ich zakres przedmiotowy różni się. To ostatnie jest niewątpliwie najbardziej pojemne i obejmuje najszersze spektrum zachowań. Dlatego w niniejszym opracowaniu będę się posługiwać właśnie nim.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, złożonym. Można je opisywać z kilku perspektyw. Obejmuje zachowania różne

---

* Doktor habilitowana nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

¹ A. Lipowska-Teutsch, *Przemoc wobec kobiet* [w:] *Wobec przemocy*, red. D. Ku-backa-Jasiecka, A. Lipowska-Teutsch, Kraków 1997, s. 20. Por. także M. Borkowski, M. Murch, V. Walker, *Marital Violence. The Community Response*, London–New York 1983, s. 42, por. też M. Lystad, M. Rice, S.J. Kaplan, *Domestic Violence* [w:] *Family Violence. A Clinical and Legal Guide*, ed. S.J. Kaplan, Washington–London 1996, s. 139; L. Gillioz, J. Puy, V. Ducret, K. Belser, *Beziehung mit Schlagseite. Gewalt in Ehe und Partnerschaft*, Bern 1997, s. 17–18, 27 i in.

zarówno pod względem przedmiotowym (czynnościowym), jak i podmiotowym (osobowym). Ze względu na kryterium przedmiotowe można wyróżnić przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną, społeczną, finansową, które zazwyczaj współwystępują. Według kryterium podmiotowego można wyodrębnić m.in. przemoc między dorosłymi partnerami (mężczyzny wobec kobiety, mężczyzny wobec mężczyzny, kobiety wobec mężczyzny, kobiety wobec kobiety), przemoc rodziców wobec dzieci, dzieci wobec rodziców lub dziadków, rodzeństwa (dzieci) między sobą. W przypadku każdej z nich występuje nieco inny układ wiktymologiczny, różnią się także uwarunkowania psychologiczne. Wszystkie te postaci przemocy – przedmiotowe i podmiotowe – mieszczą się w znamionach czynu zabronionego z art. 207 k.k. W przypadku gdy zachowania sprawcy nie da się opisać za pomocą tylko tego jednego przepisu, zastosowanie znajduje jego zbieg z innymi przepisami z części szczególnej Kodeksu karnego, przede wszystkim typizującymi przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, wolności, wolności seksualnej i obyczajności czy mieniu.

Niewątpliwie najlepiej zbadanym rodzajem przemocy, co nie znaczy, że w stopniu zadowalającym, jest przemoc partnerska, gdy sprawcą jest mężczyzna, a pokrzywdzoną kobieta. Ten aspekt zjawiska zaczęto badać jako pierwszy. Powszechnie znane są opisywane psychologiczne konsekwencje życia w traumatycznym związku z partnerem stosującym przemoc. U bitych kobiet stwierdza się występowanie licznych zaburzeń w sferach funkcjonowania w postaci m.in. syndromu bitej kobiety (BWS – *Battered Woman Syndrome*), wyuczonej bezradności, zespołu stresu pourazowego (*Post Traumatic Stress Disorder* – PTSD), a także syndromu sztokholmskiego².

---

² Należy się jednak zastanowić, czy obraz pokrzywdzonej przemocą domową, przynajmniej w Polsce, się aby nie zmienił. Niewątpliwie tło społeczne przemocy w rodzinie jest nieco inne niż jeszcze 20 lat temu. Ulegają zmianie czynniki, które wskazywano jako wpływające na powstawanie tego zjawiska, m.in. role społeczne (nie tylko zaciera się różnice między męską i kobiecą rolą w społeczeństwie, ale w ogóle odchodzi się od koncepcji ról płciowych jako wyznaczników miejsca człowieka w społeczeństwie), postępuje feminizacja życia społecznego (w płaszczyźnie społecznej i normatywnej). Tymczasem ustalony przed wielu laty obraz zjawiska, ofiar, następstw pokrzywdzenia wydaje się być uważany za niepodlegający modyfikacjom.

Nie można jednak tracić z pola widzenia przemocy w innych układach wiktymologicznych. Na świecie prowadzone są badania nad przemocą w związkach homoseksualnych (zarówno w związkach gejowskich, jak i lesbijskich)³, a także nad przemocą kobiet wobec mężczyzn⁴. Nie wiadomo dokładnie, jaka jest skala każdego z tych zjawisk, ponieważ zdarzenia takie są rzadko zgłaszane organom ścigania. Ciemna liczba w przypadku „klasycznej” przemocy w rodzinie oczywiście także jest problemem, ale wydaje się, że przynajmniej w Polsce w ostatnich latach, w wyniku prowadzonych działań zarówno na płaszczyźnie społecznej (liczne kampanie mające na celu zmianę postaw w kwestii stosowania przemocy w regulacji stosunków międzyludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków rodzinnych), a także prawnej (kolejne nowelizacje ustawy z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵, Kodeksu karnego pod kątem lepszego zapobiegania przemocy, ochrony jej ofiar i surowszego karania sprawców przemocy), jest ona coraz mniejsza. Inaczej jest w przypadku pozostałych postaci osobowych przemocy w rodzinie. Znikoma liczba zgłaszanych

---

³ A. Karmen, *Crime Victims: An Introduction to Victimology*, New York 2010, s. 255; A. Duke, M.M. Davidson, *Same-Sex Intimate Partner Violence: Lesbian, Gay, and Bisexual Affirmative Outreach and Advocacy*, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10926770903291787?src=recsys&journalCode=wamt20-> (dostęp: 23.02.2020 r.); <https://www.americanprogress.org/issues/lgbtq-rights/news/2011/06/14/9850/domestic-violence-in-the-lgbt-community/> (dostęp: 23.03.2020 r.); <https://outrightinternational.org/asia/enhancing-domestic-violence-protections-lgbt-philippines-and-sri-lanka> (dostęp: 23.03.2020 r.).

⁴ T. Mathias, *Male victims of domestic violence struggle to disclose abuse*, <https://www.reuters.com/article/us-health-domestic-violence-men/male-victims-of-domestic-violence-struggle-to-disclose-abuse-idUSKCN1UC2EF> (dostęp: 23.03.2020 r.); J. Rees, *Male domestic abuse victims 'suffering in silence'*, <https://www.bbc.com/news/uk-wales-47252756> (dostęp: 23.03.2020 r.); *Help for Battered Men*, <https://www.webmd.com/balance/features/help-for-battered-men#1> (dostęp: 23.03.2020 r.); A.L. Huntley, L. Potter, E. Williamson, A. Malpass, E. Szilassy, G. Feder, *Help-seeking by male victims of domestic violence and abuse (DVA): a systematic review and qualitative evidence synthesis*, „BMJ Open” 2018/6, vol. 9, <https://bmjopen.bmj.com/content/9/6/e021960> (dostęp: 23.03.2020 r.); P. Cook, *Abused Men: the hidden side of domestic violence*, Westport, Conn 1997; T.A. Migliaccio, *Marginalizing the Battered Male*, „The Journal of Men's Studies” 2001/2, vol. 9, s. 205–226; E. Lupri, E. Grandin, *Intimate Partner Abuse against Men*, Ottawa 2004, s. 3–5.

⁵ Dz.U. z 2020 r. poz. 218.

przypadków pokrzywdzenia wynika z silnych barier psychologicznych (społecznych). Ujawnienie pokrzywdzenia przez jedno z partnerów w związku homoseksualnym nieuchronnie wiąże się z ujawnieniem faktu pozostawania w takim związku, a także samej orientacji seksualnej. Pomimo postępującej zmiany postaw społecznych w tej mierze nadal wiele osób z różnych względów nie chce tego, godząc się tym samym na pozostawienie sprawcy przemocy bezkarnym⁶. Z kolei sytuacja, gdy sprawczynią jest kobieta, a pokrzywdzonym mężczyzna, odwraca „naturalny” w patriarchalnym społeczeństwie układ. O ile przemoc mężczyzny wobec kobiety, nawet przy jednoznacznym negatywnym postrzeganiu tego zjawiska, jest traktowana przez większość społeczeństw jako coś, co mieści się niejako w porządku świata, o tyle przemoc kobiety wobec mężczyzny w nim się nie mieści. Mężczyźni pokrzywdzeni przez swoje partnerki nie chcą ujawnienia tego faktu z obawy przed wyszydzeniem ze strony innych mężczyzn.

Brak dokładnych danych statystycznych i badań utrudnia poznanie tych postaci zjawiska. Z pewnością niektóre jego cechy, konsekwencje, mechanizmy są podobne jak w przypadku znęcania „klasycznego”. W literaturze przedmiotu opisuje się np. syndrom bitego męża (*Battered Husband Syndrome*)⁷, syndrom bitego małżonka (*Battered Spouse Syndrome*)⁸, syndrom bitej osoby (*Battered Person Syndrome*)⁹ itp. Niewątpliwie jednak najlepiej zbadaną postacią przemocy w rodzinie jest ta, którą określiłam mianem klasycznej, kiedy sprawcą jest mężczyzna (partner, mąż), a pokrzywdzoną kobieta. Poniższe uwagi poczynione zostały w odniesieniu do takiego właśnie układu podmiotowego.

---

⁶ W niektórych krajach takie sytuacje nie mieszczą się w ramach przestępstwa znęcania. Por. M. Kulik, *Odpowiedzialność karna za znęcanie się w wybranych państwach europejskich*, s. 391 niniejszego opracowania.

⁷ S.K. Steinmetz, *The Battered Husband Syndrome*, „Victimology: An International Journal” 1977–1978/3–4, vol. 2, s. 499–509.

⁸ <https://www.yourdictionary.com/battered-person-syndrome#law> (dostęp: 23.03.2020 r.).

⁹ <https://law.jrank.org/pages/4694/Battered-Child-Spouse-Syndrome-Battered-Spouse-Syndrome.html> (dostęp: 23.03.2020 r.); K. Fair, *Battered Spouse Syndrome: A Comparative Regional Look At Domestic Abuse And Self-Defense In Criminal Courts*, „Lincoln Memorial University Law Review” 2018/2, vol. 5, s. 1–19.

W większości opracowań poświęconych przemocy w rodzinie autorki koncentrują się na prezentacji jej przyczyn, statystyk, następstw dla pokrzywdzonych¹⁰. Ponieważ ta problematyka jest dość dokładnie omówiona, była również przedmiotem moich prac, w niniejszym opracowaniu zostanie pominięta. Chcę w nim zwrócić uwagę na kilka rzadziej poruszanych kwestii.

Pierwszą z nich jest cykliczność przemocy. Można o niej mówić w dwóch aspektach: wiktymologicznym oraz psychologiczno-kryminologicznym. Cykliczność w aspekcie wiktymologicznym odnosi się do wprowadzonego przez H. Ellenbergera pojęcia sprawcy-ofiary. W omawianym przypadku przejawia się we wchodzeniu jednej osoby kolejno najpierw w rolę ofiary, a potem sprawcy¹¹. Dorosły sprawca przemocy w rodzinie bardzo często jako dziecko doświadczał przemocy jako ofiara bezpośrednia (na niego nakierowane były działania sprawcy przemocy – ojca, partnera matki) lub jako ofiara pośrednia (sprawca stosował przemoc wobec osoby, z którą dziecko było związane emocjonalnie, np. matki czy siostry). W ten sposób w procesie modelowania¹² późniejszy sprawca uczył się przez naśladownictwo wzorców zachowań w relacji mężczyzna – kobieta. Dziecko zazwyczaj identyfikuje się z rodzicem tej samej płci, podpatrując i powielając jego zachowania w relacjach społecznych. Ten proces zachodzi automatycznie, nie jest świadomie kontrolowany przez jednostkę, dlatego nawet wówczas, gdy obserwowane zachowania są przez nią uważane za niewłaściwe, gdy sama doznaje w ich wyniku krzywdy, w sytuacjach podobnych owe zaprogramowane wcześniej wzorce się uruchamiają. Dorosły sprawca przemocy przechodzi zatem często przez rolę ofiary (w dzieciństwie, wczesnej młodości), sprawcy oraz czasem ponownie ofiary, gdy dotychczasowa pokrzywdzona przemocą, broniąc się przed jego agresją, rani go lub zabija¹³.

---

¹⁰ Por. szerzej na ten temat (także powołana tam literatura) M. Budyn-Kulik, *Zabójstwo tyrana domowego. Studium prawnokarne i wiktymologiczne*, Lublin 2005, s. 56–70.

¹¹ H. Ellenberger, *Relations psychologiques entre le criminel et la victime* [za:] L. Faalandysz, *Wiktymologia*, Warszawa 1979, s. 87.

¹² L. Bakiera, *Rodzina z perspektywy socjologicznej i psychologicznej: ciągłość i zmiana*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 2006, t. XVII, s. 108–110; B. Wojcieszke, *Człowiek wśród ludzi. Zarys psychologii społecznej*, Warszawa 2006, s. 276.

¹³ M. Budyn-Kulik, *Zabójstwo...*, s. 87–88.

Założeniem prezentowanego opracowania było przedstawienie zjawiska znęcania w wielu aspektach. Analiza przepisów Kodeksu karnego penalizujących znęcanie się (art. 207, 246, 247 i 352 k.k.) została pogłębiona rozważaniami dotyczącymi:

- aspektów historycznych przestępstwa znęcania się,
- kwestii obowiązków państwa w zakresie przeciwdziałania przestępstwu znęcania się w świetle standardów konstytucyjnych i międzynarodowych, ochrony praw pokrzywdzonego przemocą domową w orzecznictwie ETPCz, a także problemów psychologicznych i wiktymologicznych następstw znęcania się,
- zagadnień prawoporównawczych oraz procesowych.

Przedstawiono ponadto przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 k.k. w ujęciu statystycznym. Nie zabrakło też rozważań dotyczących prawnokarnych aspektów znęcania się nad zwierzętami. Osobno przedstawiono bardzo istotny w kontekście omawianego zjawiska problem przemocy w rodzinie.

Autorzy mają nadzieję, że zarysowane problemy i zaprezentowane propozycje ich rozwiązania przyczynią się do zwalczania omawianego zjawiska, a książka zostanie doceniona przez szeroki krąg odbiorców (prawników praktyków, w tym sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, policjantów, a przede wszystkim przedstawicieli nauki prawa karnego).

Cena 99 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:
infolinia 801 04 45 45
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.profinfo.pl

